

RAAP-RAPPORT 2194

Plangebied Dorpsstraat 60 te Hall

Gemeente Brummen

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend
veldonderzoek (proefsleuven)

CONCEPT

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Brummen

Titel: Plangebied Dorpsstraat 60 te Hall, gemeente Brummen; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

Status: 1e concept

Datum: oktober 2010

Auteur: *drs. F. van Oosterhout*

Projectcode: BRDS

Bestandsnaam: RA2194_BRDS

Projectleider: drs. F. van Oosterhout

Projectmedewerkers: drs. C.R.C. Schamp & D. te Kieffe

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 43178

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bevoegd gezag: gemeente Brummen

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Brummen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in oktober 2010 een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) uitgevoerd in verband met geplande woningbouw aan de Dorpsstraat 60 te Hall in de gemeente Brummen. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een behoudenswaardige archeologische vindplaats. Het is waarschijnlijk dat zich op de locatie van de huidige bebouwing nog restanten van voorgangers van café De Bok en daaraan gerelateerde archeologische fenomenen bevinden, maar deze vallen buiten het gebied dat door de nieuwbouw wordt verstoord. Op basis van de onderzoeksresultaten kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen hoogstwaarschijnlijk geen archeologische resten zullen worden verstoord. Het plangebied maakt weliswaar onderdeel uit van een terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 3285), maar op basis van het proefsleuvenonderzoek kan geconcludeerd worden dat deze classificatie voor het plangebied niet opgaat.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Kader en doelstelling	5
1.2 Administratieve gegevens.....	5
1.3 Toekomstige situatie	6
2 Archeologie en historie	7
2.1 Archeologie	7
2.2 Historie	7
3 Doelstelling en onderzoeksvragen.....	9
4 Methoden	10
5 Resultaten.....	13
5.1 Fysisch-geografisch onderzoek.....	13
5.2 Archeologie	14
5.3 Beantwoording onderzoeksvragen	15
5.4 Waardestelling archeologische resten	16
6 Conclusies en aanbevelingen.....	17
6.1 Conclusies.....	17
6.2 Aanbevelingen	17
Literatuur	18
Gebruikte afkortingen	18
Verklarende woordenlijst.....	19
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	20

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Brummen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in oktober 2010 een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) uitgevoerd in verband met geplande woningbouw aan de Dorpsstraat 60 te Hall in de gemeente Brummen. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Het proefsleuvenonderzoek betreft het vervolg op het archeologisch bureauonderzoek, dat in september 2009 is uitgevoerd.¹ Op grond van de resultaten daarvan werd geconcludeerd dat er mogelijk belangrijke archeologische resten aanwezig zijn in het plangebied. Daarom werd aanbevolen een veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uit te voeren.

Voorafgaand aan de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek is, conform de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA), een Programma van Eisen (PvE) opgesteld.² Dit PvE diende als leidraad voor het onderzoek.

Het veldwerk is uitgevoerd op 5 en 6 oktober 2010. De uitwerking vond plaats in oktober 2010. Tijdens het onderzoek is op een prettige wijze samengewerkt met mevrouw M. Aberson-Vlassenrood, de contactpersonen van de gemeente Brummen. Onderzoeksdocumentatie en vondstmateriaal zullen te zijner tijd worden overgedragen aan het depot van de provincie Gelderland.

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De KNA (versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB),³ geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in dit rapport beschreven (zie verklarende woordenlijst).

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (3.250 m²) bevindt zich ten westen van de Dorpsstraat in Hall, op twee percelen rondom het voormalige café-restaurant De Bok aan de Dorpsstraat 60 (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 33G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000). Het gebied staat kadastraal bekend als gemeente Hall, sectie B, nummer 1262 en 1556.

¹ Thijs, 2009.

² Jager, 2010.

³ [Http://www.sikb.nl](http://www.sikb.nl).

Gemeente: Brummen

Plaats: Hall

Plangebied: Plangebied Dorpsstraat 60 te Hall

Centrumcoördinaten: 204.009/458.401

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 43178

1.3 Toekomstige situatie

Het voormalige café-restaurant De Bok wordt verbouwd tot kantoorpand. Ten noorden van de bestaande bebouwing wordt een vrijstaande woning gebouwd. Ten zuiden hiervan zullen twee vrijstaande woningen worden gebouwd (figuur 2).⁴

⁴ De Kievit & Van Tilburg, 2010.

2 Archeologie en historie

2.1 Archeologie

Het plangebied maakt deel uit van een uitgestrekt gebied dat op de archeologische monumentenkaart van de provincie Gelderland staat aangegeven als terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 3285; figuur 3). Het betreft de grote es van Hall, die is opgeworpen op een daluitspoelingswaaier afgedekt met dekzand (een dekzandrug met periglaciale afzettingen, zie § 5.1). Binnen de grenzen van het AMK-terrein zijn resten aangetroffen uit diverse perioden, o.a. uit de IJzertijd en de Middeleeuwen.⁵ Langs de voormalige loop van de Oekensche beek, ten zuiden van het plangebied, is tijdens booronderzoek een vuursteenvindplaats uit het Mesolithicum ontdekt. Langs een steilrand aan de zuidzijde van de es zijn vondsten bekend van aardewerk uit de IJzertijd en de Late Middeleeuwen. Direct tegenover de kerk, op 100 m van het plangebied, zijn bij bouwwerkzaamheden archeologische resten, bestaande uit bouwfragmenten (tufsteen en veldkeien) en keramiek (o.a. Badorf Hessen-Schortens) uit de Vroege Middeleeuwen aangetroffen. Overal onder de es, met uitzondering van de meest recente uitbreiding in het zuidwesten, zijn archeologische resten te verwachten. Uit de resultaten van het veldonderzoek uit 1993 blijkt wel dat de vondstdichtheid richting de dorpskern toeneemt.⁶

Bij archeologisch booronderzoek op het perceel van de Dorpsstraat 42, dat zich op ca. 135 m ten noordwesten van het plangebied bevindt, was de bodemopbouw gedeeltelijk verstoord en zijn geen archeologische resten aangetroffen. De ligging op een dekzandrug en de mogelijke aanwezigheid van archeologische grondsporen onder de verstoorde bovengrond, heeft echter tot de aanbeveling geleid de bouwwerkzaamheden in dit gebied archeologisch te begeleiden.⁷ Over de resultaten van vervolgonderzoek ter plaatse is niets bekend.

2.2 Historie

Landgebruik

Het plangebied grenst aan de grote es van Hall die zich uitstrekt over een langgerekte rug ten zuiden van de historische dorpskern (figuur 4). Het is waarschijnlijk dat (het zuidelijk deel van) het plangebied tot in de 18e eeuw tot het escomplex kan worden gerekend. Vanaf de 18e eeuw tot het einde van de 20e eeuw maakt het plangebied onderdeel uit van het erf van Den Bock (of De Bok).

Wegenpatroon

Het plangebied bevindt zich aan de Dorpsstraat. De dorpsstraat vormt de doorgaande route van Eerbeek naar Oeken (figuur 4). De route loopt recht over de es van Hall, maar passeert de kerk

⁵ Odé & Van der Gauw, 1993; ARCHIS-waarnemingsnummers 7737, 16824, 21332, 22406, 22412 & 41808.

⁶ Odé & Van der Gauw, 1993.

⁷ Ringenier, 2008.

en de hof van Hall met een scherpe knik naar het noorden. Ten noorden van het plangebied maakt de weg weer een knik, ditmaal naar het oosten richting Oeken. De weg vormt van oudsher een belangrijke hoofdroute tussen de verschillende kernen, maar is pas in de 20e eeuw verhard. Op een foto uit 1850 is te zien dat de Dorpsstraat ter hoogte van de kerk niet meer is dan een onverharde landweg. Ook op de Bonnekaarten van rond 1900 staat de weg nog aangegeven als onverharde weg.⁸

Bebouwing

Het gebouw dat aan de Dorpsstraat 60 staat, is tot het einde van de 20e eeuw in gebruik geweest als café De Bok (figuur 5). Dit pand stamt volgens de muurankers uit 1723.⁹ Het gebouw is echter in 1921 grotendeels afgebrand en met behoud van de kelders opnieuw opgebouwd (figuur 6).¹⁰ Het staat als 'Den Bock' op de 'Lijst van ingezetene Hall, t.b.v. de inning van gemene middelen, 1749, Brummen',¹¹ en als 'De Bok' op de kadastrale minuut van 1819.¹² In het midden van de 19e eeuw werd het gebouw gebruikt als locatie van de vergaderingen van de marke van Hall en Eerbeek en had het dus een publieke functie.¹³ Uit de verkoopakte van 1862, waarin Jan Pannekoek eigenaar van het café werd, blijkt dat het pand daarvoor al in gebruik is als herberg en winkel/bakkerij.¹⁴ In tegenstelling tot wat er in het bureauonderzoek staat, was er dus zeker bebouwing aanwezig in het plangebied in de 19e en rond het begin van de 20e eeuw, en zelfs nog eerder.¹⁵ In de 20e eeuw wordt de functie van café gecombineerd met die van slijterij.¹⁶ Uiteindelijk zijn vijf generaties van de familie Pannekoek eigenaar geweest als het café aan het einde van de 20e eeuw wordt opgeheven. De tuin is inmiddels sterk verwilderd. Het gebouw wordt tijdelijk bewoond, maar raakt door begroeiing overwoekerd (figuur 5).

⁸ ROBAS Producties, 1989.

⁹ Rotary Club Brummen-Engelenburg, 1994:, 90.

¹⁰ Enklaar, 1990: 34.

¹¹ Regionaal Archief Zutphen, archief gemeente Brummen: inventarisnummer 70.

¹² [Http://www.watwaswaar.nl](http://www.watwaswaar.nl).

¹³ In een marke worden door verschillende grondeigenaren zaken geregeld met betrekking tot het gebruik van de woeste gronden.

¹⁴ Enklaar, 1990: 34.

¹⁵ Thijs, 2009: 7.

¹⁶ Regionaal Archief Zutphen, fotocollectie Brummen, fotonummer SZU002016518.

3 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven was het verzamelen van voldoende betrouwbare gegevens ten aanzien van de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van het plangebied (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot waardestelling te kunnen komen van de ten gevolge van de aanleg van de plantontwikkeling mogelijk bedreigde archeologische resten. De noodzakelijke informatie diende verzameld te worden met een minimum aan ingrepen. De waardestelling is nodig om een selectiebesluit door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Indien eventuele resten behoudenswaardig blijken te zijn, zal moeten worden beoordeeld of deze bij de inrichting van het terrein kunnen worden ingepast. Indien een dergelijke conserverende inrichting niet mogelijk is, dan komen de resten mogelijk voor een opgraving in aanmerking.

Om een goed afgewogen beslissing (selectiebesluit) door het bevoegd gezag mogelijk te maken, diende het onderzoek zich tevens te richten op een aantal aanvullende aspecten ten aanzien van de archeologische grondsporen/resten. In het ten behoeve van het proefsleuvenonderzoek opgestelde PvE, goedgekeurd door de gemeente Brummen op 29 september 2010, zijn hiervoor onderzoeksvragen geformuleerd.¹⁷

1. Zijn in het plangebied archeologische grondsporen aanwezig die (mogelijk) bedreigd worden door de geplande inrichting? Zo ja: Wat is de aard en datering (periodisering) daarvan? Wat is de verspreiding daarvan? Wat is de diepteligging daarvan? Wat is de gaafheid en conservering daarvan?
2. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig? Wat is de vondstdichtheid? Hoe is de conserveringstoestand?
3. Kunnen in het plangebied specifieke activiteiten worden onderscheiden? Kunnen, op grond van het geborgen materiaal, uitspraken worden gedaan omtrent de levensstandaard van de vroegere bewoners?
4. Wat is de natuurlijke bodemgesteldheid? In welke mate is de bodemopbouw in het plangebied verstoord?
5. Is het mogelijk op basis van de onderzoeksresultaten (meer concrete) uitspraken te doen omtrent de bewoningsgeschiedenis van Hall?
6. Kan er een relatie worden gelegd met andere in de nabijheid gelegen archeologische vindplaatsen?
7. Is er sprake van een behoudenswaardige vindplaats?
8. Is in het plangebied vervolgonderzoek noodzakelijk en welke methoden zouden hierbij kunnen worden ingezet? Anders gesteld: op welke manier dient bij eventuele graafwerkzaamheden met archeologische waarden te worden omgegaan?

¹⁷ Jager, 2010.

4 Methoden

Archeologische verwachting

Op basis van het bureauonderzoek worden in het plangebied voornamelijk resten (grondsporen en mobilia) verwacht uit de periode Laat Paleolithicum t/m Nieuwe tijd. In de directe omgeving van het plangebied, en binnen de grenzen van het AMK-terrein waartoe ook het plangebied behoort, zijn archeologische vindplaatsen bekend uit het Mesolithicum, de IJzertijd, Vroege en Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Op grond van de ligging kunnen resten uit andere prehistorische perioden niet worden uitgesloten.

Archeologische resten uit het Laat Paleolithicum en Mesolithicum bestaan voornamelijk uit vuursteenconcentraties en mogelijk haardkuilen. In latere perioden blijven over het algemeen meer grondsporen bewaard. De grondsporen kunnen bestaan uit nederzettingsresten, zoals paalkuilen van gebouwen en bijgebouwen, kuilen, waterputten en greppels. Buiten een eventuele nederzetting kunnen kavelstructuren, spiekers en andere bijgebouwen, greppels, waterputten en graven voorkomen. Uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd zijn voornamelijk resten te verwachten die samenhangen met agrarische activiteiten, zoals schopsteken, verkavelingsystemen, resten uit het plaggendek en resten die verband houden met de nabijheid van de Groote Hof en de voormalige café De Bok.

Op basis van het bureauonderzoek is de verwachting dat de sporen zijn afgedekt door een plaggendek dat de sporen heeft beschermd tegen latere bodemingrepen. De verwachting is dat de algemene conserveringstoestand van eventuele archeologische resten normaal is voor de Oost-Nederlandse zandgronden. Dat betekent dat in de regel uitsluitend anorganische en verbrande organische resten bewaard zijn gebleven. In diepere grondsporen die tot onder de grondwaterpiegel reiken, kunnen echter ook onverbrande paleo-ecologische resten bewaard zijn.¹⁸ Er dient te worden gestreefd naar een onderzoek dat resulteert in de gewenste informatie en tegelijkertijd zo weinig mogelijk verstoring van eventuele archeologische resten teweegbrengt.

Proefsleuven

De proefsleuven konden niet conform het Programma van Eisen worden aangelegd (figuur 7). Door de aanwezigheid van een parkeerplaats met riolering in het zuidelijk deel van het plangebied konden proefsleuf 1 en 2 niet over de volledige lengte worden aangelegd. Door de aanwezigheid van bomen, die in dit stadium behouden dienden te blijven, is de ligging van proefsleuf 2 enigszins gedraaid ten opzichte van het oorspronkelijke onderzoeksontwerp. Het gebied ten noorden van het voormalige café-restaurant De Bok kon door de aanwezigheid van bomen, lantaarnpalen, oppervlakteverharding en diverse (kleine) bouwwerken niet door middel van een proefsleuf worden onderzocht. In dit gebied zijn wel boringen geplaatst.

¹⁸ Jager, 2010.

In totaal zijn er twee proefsleuven aangelegd. Proefsleuf 1 had een lengte van ca. 22,5 m en een breedte van ca. 4 m. Proefsleuf 2 had een lengte van ca. 20 m en een breedte van 4 m. De gezamenlijke oppervlakte van de sleuven bedraagt 179 m² (figuur 8).

Opgravingsvlakken en profielen

In beide proefsleuven is één opgravingsvlak aangelegd in de top van de ongestoorde ondergrond onder het cultuurdek en onder eventueel verstoorde lagen. Plaatselijk is de basis van de verstoring niet bereikt en bleek de bodem tot diep in de natuurlijke ondergrond verstoord te zijn. In het cultuurdek zijn geen bewoningssporen of met voormalige bewoning samenhangende spoor- of vondstniveaus aangetroffen. Er is geen opgravingsvlak aangelegd. Alle sleuven zijn ingemeten in RD-coördinaten. Het opgravingsvlak is ingetekend met behulp van een Robotic Total Station en digitaal gefotografeerd. Het maaiveld en de hoogte van de aangelegde vlakken is ingemeten ten opzichte van NAP. De RD-grondslagpunten (met z-waarden) zijn uitgezet door een extern landmeetkundig bureau met behulp van een GPS.

De diepteligging van het opgravingsvlak varieerde van circa 0,4 tot 1,2 m -Mv. Voor de profielwanden zijn de volgende vlaknummers gereserveerd: 101 (noordprofiel), 102 (oostprofiel), 103 (zuidprofiel) en 104 (westprofiel). Spoornummer 999 is gereserveerd voor de 'stort' (stortvondsten). De sporen en bodemlagen zijn in een reeks per proefsleuf genummerd.

In proefsleuf 1 zijn twee profielopnames gemaakt, in proefsleuf 2 kon worden volstaan met één profielopname. Een profielopname bestond uit het fotograferen en tekenen van een profielsectie van ca. 1 m breed. Alle profielen zijn getekend op schaal 1:20.

Afwerking en behandeling van sporen en vondsten

Een selectie van de sporen is gecoupeerd om inzicht te krijgen in hun aard, en eventueel conservering en datering. Aangezien de gecoupeerde sporen zijn ontstaan uit natuurlijke (dierlijke) processen en niet het gevolg zijn van menselijk handelen, zijn de profielen (coupes) niet getekend. Tijdens de aanleg van de putten zijn enkele vondsten verzameld uit recente sporen. Bij de aanleg van het vlak is gelet op de aanwezigheid van vondsten. Hierbij is tevens gebruik gemaakt van een metaaldetector. Er zijn geen vondsten aangetroffen bij het aanleggen van het vlak.

Bemonstering

Er is geen aanleiding geweest om van sporen en lagen monsters te nemen.

Boringen

Ten noorden van het voormalige café-restaurant De Bok zijn drie boringen geplaatst (figuur 8). De boringen zijn zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over het plangebied. Ook het plaatsen van de boringen werd beperkt door de plaatselijke situatie. De boringen zijn gezet met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm tot op een diepte van maximaal 100 cm -Mv. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het vaststellen van de bodemgaafheid van het plangebied. De

boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden).¹⁹ Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

¹⁹ Nederlands Normalisatie-instituut, 1989.

5 Resultaten

5.1 Fysisch-geografisch onderzoek

5.1.1 Geologie en geomorfologie

Het plangebied bevindt zich in het dekzandlandschap gelegen tussen de stuwwallen van de Veluwezoom en het IJsseldal. Het plangebied maakt onderdeel van een uitgestrekt noordwest-zuidoost georiënteerde rug. Deze rug is weliswaar afgedekt door een dun pakket dekzand, maar bestaat voornamelijk uit daluitspoelingsmateriaal afkomstig van de stuwwallen. Op het AHN is de daluitspoelingswaaier duidelijk herkenbaar (figuur 3). In de proefsleuven is het vlak aangelegd in de top van de ongestoorde ondergrond. In het zuidelijk deel van proefsleuf 1 is het vlak aangelegd in het dekzand, maar in het noordelijk deel van proefsleuf 1 en in proefsleuf 2 is in het vlak sprake van grovere en grindrijke smeltwaterafzettingen.

5.1.2 Bodemopbouw

De bovengrond in het westelijk deel van het plangebied, ten zuiden van het de bestaande bebouwing (profiel 3), is grotendeels verstoord. In het profiel kon onderscheid worden gemaakt tussen een donkerbruingrijze bouwvoor met recent puin en een verrommeld pakket bestaande uit een mengeling van donkerbruingrijs en lichtgrijs zand. Het lijkt erop dat de grond in dit deel van het plangebied op een bepaald moment tot diep in de C-horizont is omgezet. Hierop wijzen ook de sporen die hier in het vlak zijn aangetroffen.

De bodem ter hoogte van profiel 2 in werkput 1 wordt gekenmerkt door een recente bouwvoor van donkerbruingrijs, matig fijn zand, die grotendeels is verstoord door recente activiteiten, op (het restant van) een plaggendek. Het plaggendek gaat op een diepte van ca. 80 cm -Mv over in een sterk gebioturbeerde BC-horizont van ca. 20 cm dikte. De BC-horizont bestaat uit bruingeel, matig fijn dekzand. De top van de C-horizont in het zuidelijke deel van werkput 1 bestaat uit lichtgrijze matig fijne dekzandafzettingen met ijzer. Op een diepte van ca. 100 cm -Mv gaan deze afzettingen over in de matig grove, grindrijke afzettingen van de daluitspoelingswaaier. Het verschil met profiel 1 in het noordelijk deel van werkput 1 is met name de aanwezigheid van grovere en grindrijke afzettingen in de top van de C-horizont, die zuidelijker pas op iets grotere diepte zijn aangetroffen.

De bodem ten noorden van het voormalige café-restaurant heeft een vergelijkbare bodemopbouw. Onder een (verstoorde) bouwvoor is het restant van een plaggendek aanwezig. In boring 1 en 2 is sprake van een scherpe overgang tussen het plaggendek en de C-horizont op een diepte van 60-70 cm -Mv. In boring 3 is vanaf 70 cm -Mv een BC-horizont aanwezig die op 90 cm -Mv overgaat in een C-horizont. De overgang tussen het dekzand en de grovere afzettingen van de daluitspoelingswaaier bevindt zich in het gebied ten noorden van de bestaande bebouwing op een diepte variërend van 60-90 cm -Mv. De beschrijving van de boringen zijn opgenomen als bijlage bij dit rapport (bijlage 1).

5.2 Archeologie

5.2.1 Grondsporen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn de volgende grondsporen opgetekend (zie tabel 2):

- kuil
- spit- of ploegsporen;
- recente verstoringen.
- grondsporen veroorzaakt door natuurlijke fenomenen.

Kuil

Er is in proefsleuf 1 een kuil aangetroffen die, op basis van het vondstmateriaal, waarschijnlijk gerelateerd is aan de voorganger van café De Bok, die in 1921 is afgebrand. De kuil loopt gedeeltelijk buiten de put door in de richting van de bestaande bebouwing. Het huidige gebouw is gebouwd op de fundamenteën van de voorganger. Op basis van de vondst van een pijpekop (zie § 5.2.2) wordt de kuil gedateerd in de 18e of 19e eeuw. Door de verstoring van de bovengrond kon niet worden vastgesteld of de kuil is ingegraven in het plaggendeek, maar waarschijnlijk is dat wel.

Spit- of ploegsporen

In proefsleuf 2 zijn in een deel van het vlak een aantal rechte en parallelle sporen opgetekend, die worden geïnterpreteerd als spit- of ploegsporen.

Recente verstoringen

Een groot deel van de verkleuringen in het vlak is aangemerkt als recente verstoring. De sporen bestaan uit de kuilen van recente palen en afvalkuilen.

Grondsporen veroorzaakt door natuurlijke fenomenen

Plaatselijk zijn in het natuurlijke zand door bodemvorming zones ontstaan met een afwijkende kleur, samenstelling (lithologie) en/of ijzergehalte. Deze afwijkingen zijn opgetekend en geïnterpreteerd als natuurlijke fenomenen. Daarnaast is een geïsoleerd spoor na het couperen geïnterpreteerd als natuurlijk (spoor 3). Het betreft een verzameling restanten van diergangen.

5.2.2 Vondsten

Tijdens het veldonderzoek zijn twee vondsten verzameld uit (recente) kuilen ten behoeve van een nadere datering van de kuilen (zie tabel 3). De vondsten zijn van dien aard dat ze niet ter deponering worden aangeboden aan het Provinciaal depot van de provincie Gelderland.

Spoor 1

De pijpekop uit spoor 1 wijst op een datering van het spoor in de 18e of 19e eeuw. Het is afkomstig uit een kuil die gedeeltelijk buiten de put doorloopt in de richting van de bestaande bebouwing. Waarschijnlijk houdt de kuil verband met activiteiten vanuit de directe voorganger van het huidige gebouw.

Spoor 15

Uit spoor 15 is een vrijwel complete deksel van een glazen Weckpot verzameld. Het opschrift luidt: "VEGLA INMAAKGLAS NEDERLANDS FABRIKAAT". Deze weckflessen werden geproduceerd door de NV Verenigde Glasfabrieken in Schiedam.²⁰ Het deksel uit spoor 15 wordt gedateerd in de jaren 50 van de 20e eeuw.

5.3 Beantwoording onderzoeksvragen

1. Zijn in het plangebied archeologische grondsporen aanwezig die (mogelijk) bedreigd worden door de geplande inrichting?

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een behoudenswaardige archeologische vindplaats. Het is waarschijnlijk dat zich op de locatie van de huidige bebouwing nog restanten van voorgangers van café De Bok en daaraan gerelateerde archeologische fenomenen bevinden (zoals bijvoorbeeld spoor 1), maar deze vallen buiten het gebied dat door de nieuwbouw wordt verstoord.

2. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig? Wat is de vondstdichtheid? Hoe is de conserveringstoestand?

Er zijn een pijpekopje en een glazen deksel verzameld. Het 18e/19e-eeuwse pijpekopje is afkomstig uit een even oude kuil. Het glazen deksel is afkomstig uit een recente kuil uit het midden van de 20e eeuw. Beide vondsten kunnen worden gerelateerd aan het gebruik van het terrein als erf van het café De Bok vanaf de 18e eeuw, maar wijzen niet op belangrijke archeologische vondsten in het plangebied. De vondsten zullen niet ter deponering worden aangeboden.

3. Kunnen in het plangebied specifieke activiteiten worden onderscheiden? Kunnen, op grond van het geborgen materiaal, uitspraken worden gedaan omtrent de levensstandaard van de vroegere bewoners?

Niet van toepassing

4. Wat is de natuurlijke bodemgesteldheid? In welke mate is de bodemopbouw in het plangebied verstoord?

De ondergrond bestaat uit een daluitspoelingswaaier, afgedekt door een dun pakket dekzand en een grotendeels verstoord plaggendek. Het plangebied is plaatselijk tot in de C-horizont verstoord. Nergens kon een intact bodemprofiel worden opgetekend.

5. Is het mogelijk op basis van de onderzoeksresultaten (meer concrete) uitspraken te doen omtrent de bewoningsgeschiedenis van Hall?

Niet van toepassing.

²⁰ [Http://www.glasmuseum.nl](http://www.glasmuseum.nl).

6. Kan er een relatie worden gelegd met andere in de nabijheid gelegen archeologische vindplaatsen?

Niet van toepassing.

7. Is er sprake van een behoudenswaardige vindplaats?

Nee, er is geen vindplaats aangetroffen.

5.4 Waardestelling archeologische resten

Er is geen archeologische vindplaats aangetroffen binnen de grenzen van het plangebied. Op basis van de gegevens van het proefsleuvenonderzoek wordt geconcludeerd dat de kans klein is dat er buiten de proefsleuven behoudenswaardige archeologische resten in de ondergrond aanwezig zijn die door de toekomstige bouwplannen bedreigd worden. Op grond van deze argumenten is het niet zinvol een waardestelling uit te voeren.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen hoogstwaarschijnlijk geen archeologische resten zullen worden verstoord. Het plangebied maakt weliswaar onderdeel uit van een terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 3285), maar op basis van het proefsleuvenonderzoek kan geconcludeerd worden dat deze classificatie voor het plangebied niet opgaat.

6.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Literatuur

- Enklaar, J.**, 1990. De Kadastrale gemeente Hall. In: J. Enklaar & J. van Eck, 1990. *Kadastrale Atlas Gelderland 1832: Hall, tekst en kadastrale gegevens*. Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland, Arnhem.
- Jager, S.W.**, 2010. Programma van Eisen Inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) Plangebied Dorpsstraat 60 te Hall, gemeente Brummen. *RAAP-PvE 865*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Kievit, J. de & J. van Tilburg**, 2010. *Bestemmingsplan Dorpsstraat 60, Hall, Gemeente Brummen*. BRO, Boxtel.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104: classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Odé, O. & P.G. van der Gaauw**, 1993. Bodembeschermingsgebied de Zuidelijke IJsselvallei: een archeologische kartering, inventarisatie en waardering in het kader van de Bijdragenregeling Bodembeschermingsgebieden. *RAAP-rapport 74*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Ringnier, H.**, 2008. Plangebied Dorpsstraat 42 te Hall, gemeente Brummen, archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. *RAAP-notitie 2893*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- ROBAS Producties**, 1989. *Historische atlas Gelderland: chromotopografische Kaart des Rijks, 1:25.000*. ROBAS producties, Den IJp.
- Rotary Club Brummen-Engelenburg**, 1994. *Van Brimnum tot Brummen, van Erbeke tot Eerbeek: de geschiedenis van de gemeente Brummen*. Brummen.
- Thijs, W.J.F.**, 2009. Een archeologisch bureau-onderzoek voor de locatie Dorpsstraat 60 te Hall, gemeente Brummen (Gld). *ARC-Rapporten 2009-199*. ARC, Geldermalsen.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Verklarende woordenlijst

afzetting

Neerslag of bezinking van materiaal.

artefact

Alle door de mens gemaakte of gebruikte voorwerpen.

B-horizont

Een minerale (soms moerige) horizont in een bodem, waarin een of meer van de volgende kenmerken voorkomen: 1. inspoeling van kleimineralen, aluminium, ijzer of humus uit hoger liggende horizonten, al dan niet in combinatie; 2. (bijna) volledige homogenisatie met bovendien zodanige veranderingen dat: a). nieuwvorming van kleimineralen is opgetreden, en/of b). aluminium en ijzer(hydro)oxiden zijn vrijgekomen, of c). een blokkige of prismatische structuur is ontstaan.

BC-horizont

Overgang van de B- naar de C-horizont.

bioturbatie

Verstoring van bodemlagen door dieren (graven, woelen, eten).

C-horizont

Horizont die niet (of weinig) is veranderd door bodemvorming; het oorspronkelijke moedermateriaal.

daluitspoelingswaaier

waaievormige afzettingen van daluitspoelings- en hellingmateriaal bij de mondingen van erosiedalen tijdens de koudere fasen van het Weichselien en het Holoceen.

dekzand

Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden van het Weichselien vormen in grote delen van Nederland een 'dek' (Saalien: Formatie van Eindhoven; Weichselien: Formatie van Twente).

es

Oud bouwland, door eeuwenlange bemesting opgehoogd en dat daardoor een relatief hoge ligging en een humeuze bodem (enkeerdgrond) heeft. (De term es wordt in Noord- en Oost-Nederland gebruikt. In Midden-Nederland spreekt men van enk of eng en in Zuid-Nederland van akker of veld).

grondspoor

Alle door de mens veroorzaakte veranderingen van de oorspronkelijke bodemopbouw, zoals verstoringen (kuilen) of toevoegingen (ophogingen).

horizont

Een bodemlaag waarin zich bepaalde bodemkundige processen afspelen.

lithologie

Wetenschap die zich bezighoudt met de beschrijving en het ontstaan van de sedimentaire gesteenten.

mobilia

Alle voorwerpen die door de mens zijn gebruikt of vervaardigd, en die in principe verplaatst kunnen worden; roerende goederen.

periglaciaal

Heeft betrekking op de stroken rondom het door landijs bedekte gebied, op het daarop heersende klimaat en op kenmerkende verschijnselen in dit gebied.

Prehistorie

Dat deel van de geschiedenis waarvan geen geschreven bronnen bewaard zijn gebleven.

smeltwater

Water dat ontstaat bij smelting van sneeuw en van gletsjerijs.

stratigrafie

Opeenvolging van lagen.

vindplaats

Plaats waar archeologisch materiaal is verzameld of te verzamelen is.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd); onder: detail en ligging in Nederland.

Figuur 2. Impressie toekomstige situatie (De Kievit & Van Tilburg, 2010).

Figuur 3. Het terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 3285) en de locatie van de vindplaatsen die in ARCHIS geregistreerd staan.

Figuur 4. Het plangebied op de historische kaart van rond 1900 (bron: ROBAS Producties, 1989).

Figuur 5. Het voormalige café De Bok in oktober 2010.

Figuur 6. Het pand aan de Dorpsstraat 60 voor de brand van 1921 (bron: Enklaar, 1990).

Figuur 7. Puttenplan Programma van Eisen (Jager, 2010).

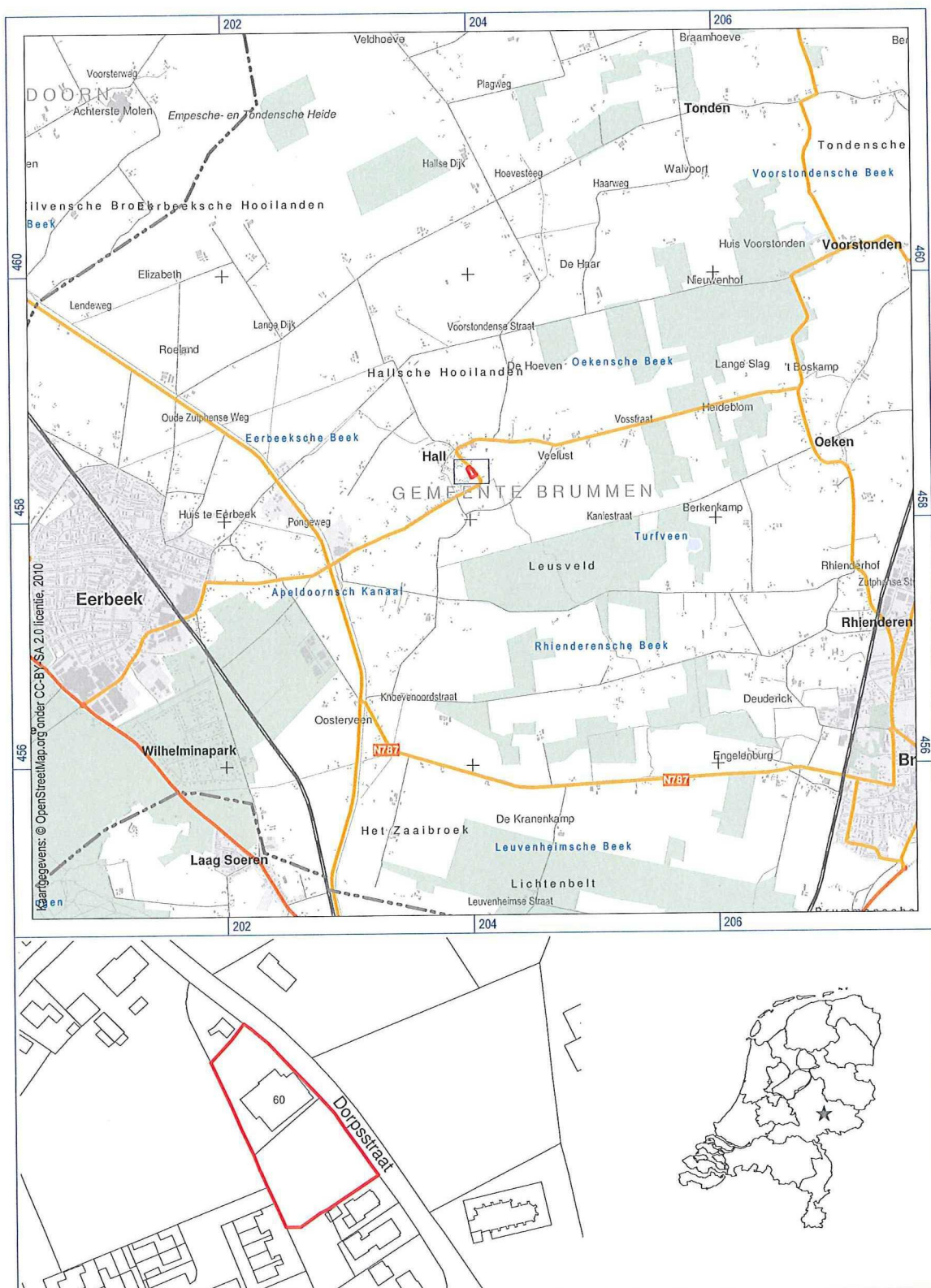
Figuur 8. Resultaten van het proefsleuvenonderzoek en de aanvullende boringen.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

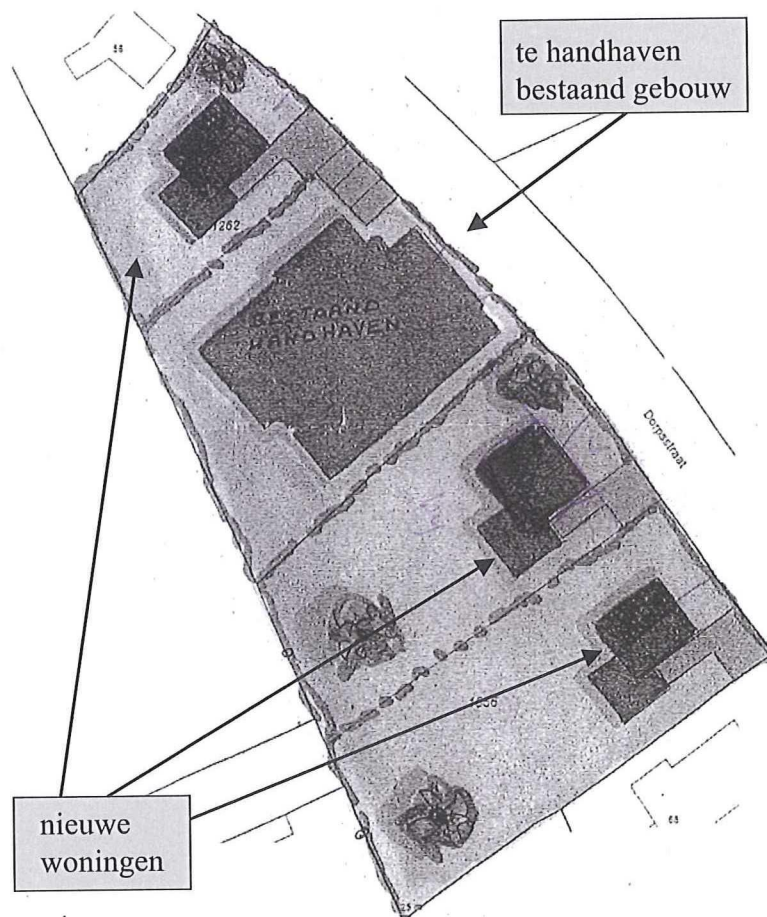
Tabel 2. Sporenlijst.

Tabel 3. Vondstenlijst.

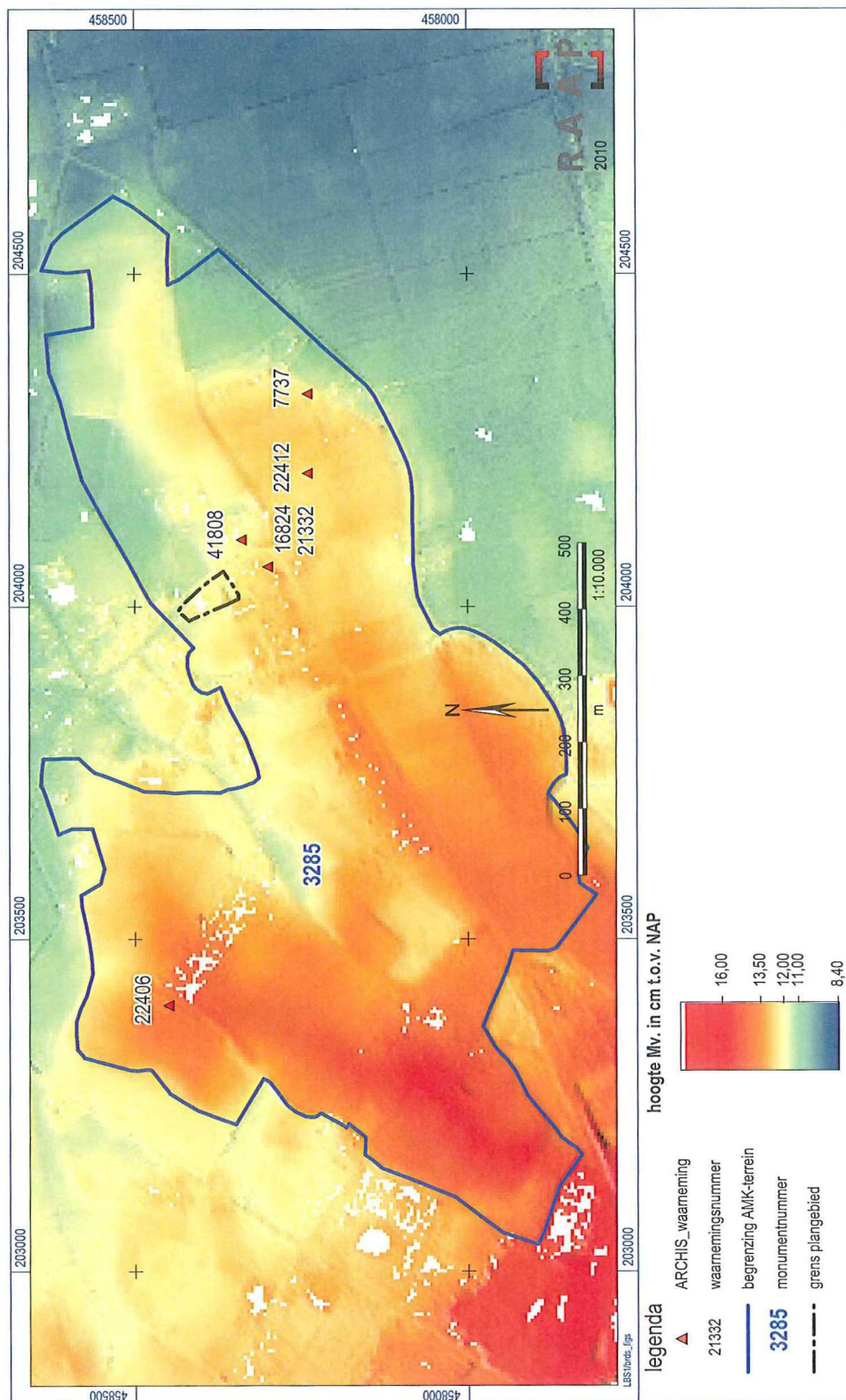
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

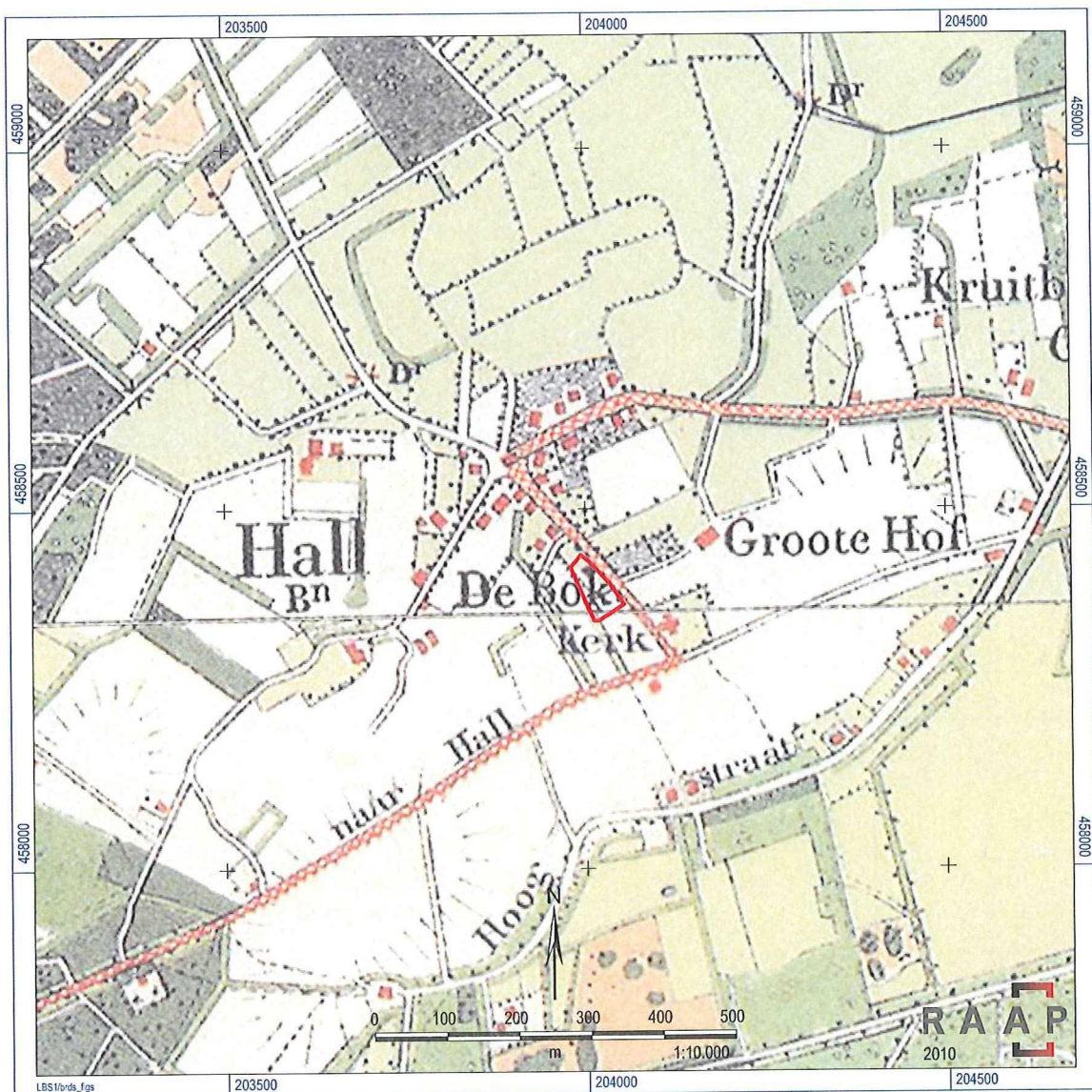
Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd); onder: detail en ligging in Nederland.

Figuur 2. Impressie toekomstige situatie (De Kievit & Van Tilburg, 2010).

Figuur 3. Het terrein van hoge archeologische waarde en de locatie van vindplaatsen die in ARCHIS geregistreerd staan.

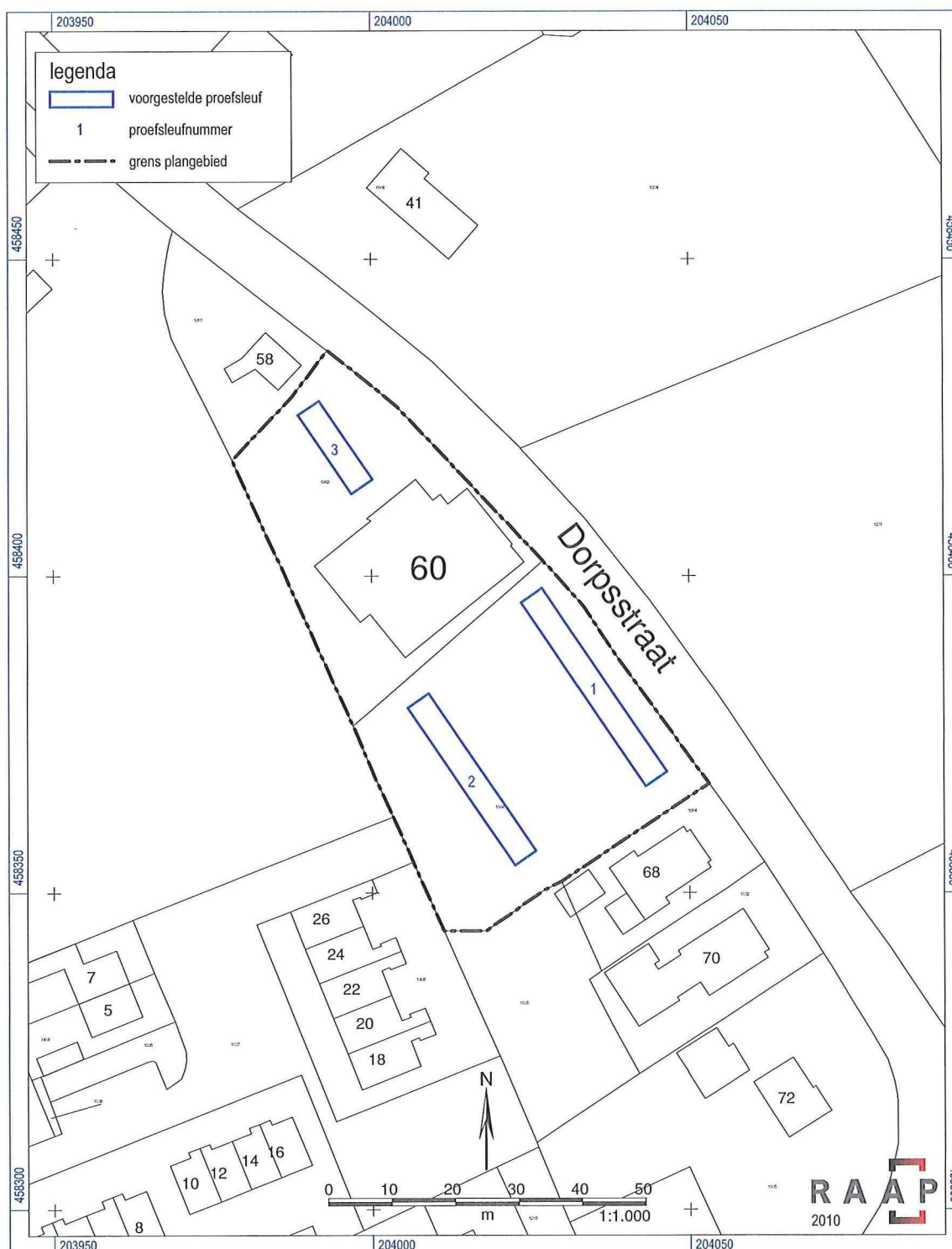
Figuur 4. Het plangebied op de historische kaart van rond 1900 (ROBAS Producties, 1989).

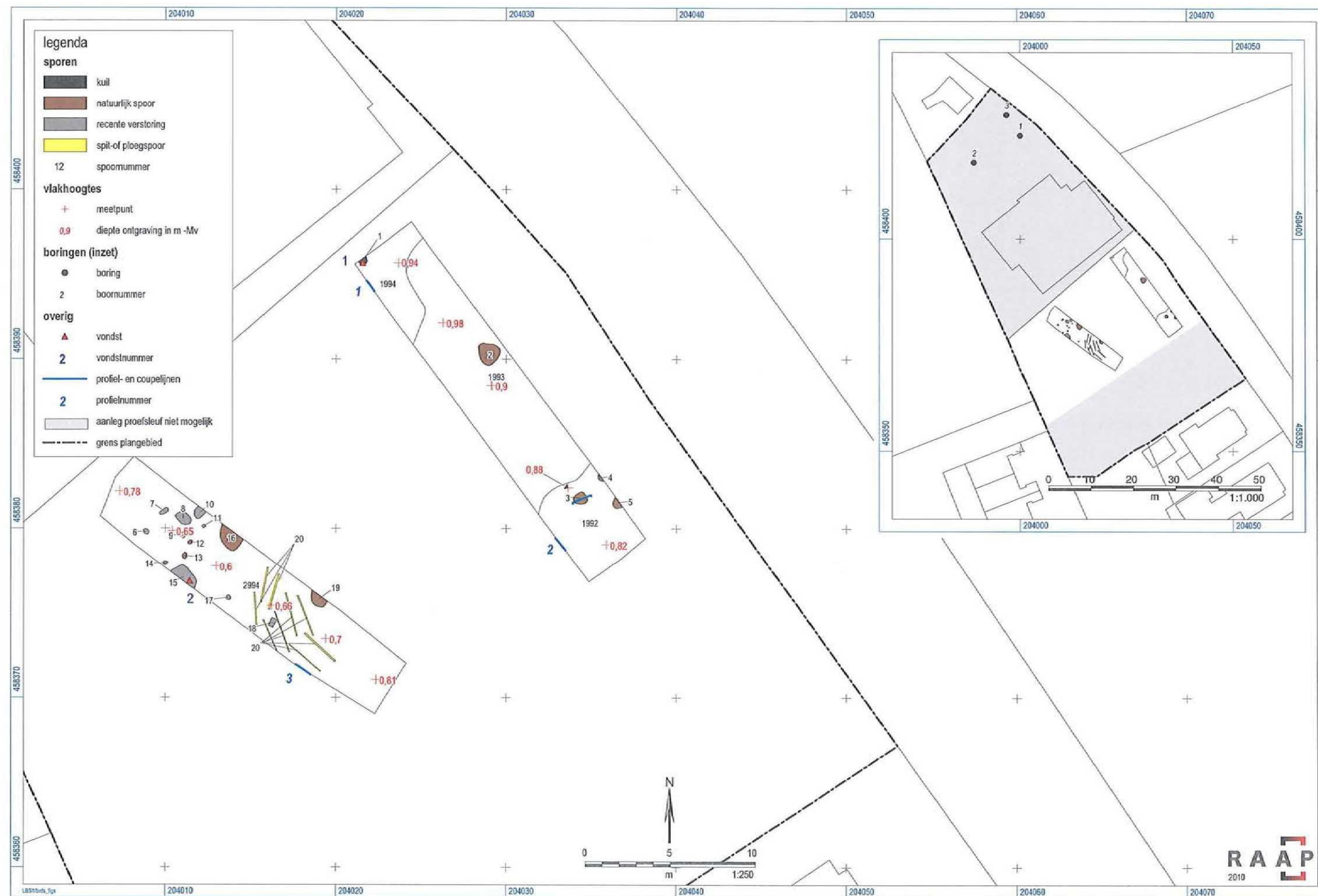
Figuur 5. Het voormalige café De Bok in oktober 2010.

Figuur 6. Het pand aan de Dorpsstraat 60 voor de brand in 1921 (foto: C.L.Brendeke).

Figuur 7. Puttenplan Programma van eisen (Jager, 2010).

Figuur 8. Resultaten van het proefsleuvenonderzoek en de aanvullend boringen.

Archeologische perioden			
Tijdperk			Datering
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			1795
Nieuwe tijd	B		1650
		A	1500
Middeleeuwen	Laat		1250
		Vol	1050
	Vroeg	Ottoons	900
		Karolingisch	725
		Merovingisch laat	525
		Merovingisch vroeg	450
Romeinse tijd	Laat		270
	Midden		70 na Chr.
	Vroeg		15 voor Chr.
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
		Midden	250.000
		Oud	

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Spoor	Put	Vlak	Profiel	Vorm	Interpretatie
1	1	1	0	rond	kuil
2	1	1	0	onregelmatig	natuurlijk spoor
3	1	1	0	onregelmatig	natuurlijk spoor
4	1	1	0	onregelmatig	natuurlijk spoor
5	1	1	0	onregelmatig	natuurlijk spoor
6	2	1	0	ovaal	recente verstoring
7	2	1	0	ovaal	recente verstoring
8	2	1	0	ovaal	recente verstoring
9	2	1	0	ovaal	recente verstoring
10	2	1	0	ovaal	recente verstoring
11	2	1	0	Vierkant	recente verstoring
12	2	1	0	rond	natuurlijk spoor
13	2	1	0	Vierkant	natuurlijk spoor
14	2	1	0	Vierkant	natuurlijk spoor
15	2	1	0	ovaal	recente verstoring
16	2	1	0	ovaal	natuurlijk spoor
17	2	1	0	ovaal	recente verstoring
18	2	1	0	ovaal	recente verstoring
19	2	1	0	ovaal	natuurlijk spoor
20	2	1	0	langwerpig/lineair	spit- of ploegspoor
999	1	0	0	niet van toepassing	stort
1997	1	104	1	niet van toepassing	natuurlijke laag
1996	1	104	1	niet van toepassing	natuurlijke laag
1995	1	104	1	niet van toepassing	natuurlijke laag
1994	1	1	1	niet van toepassing	natuurlijke laag
1992	1	104	2	niet van toepassing	natuurlijke laag
1993	1	1	0	niet van toepassing	natuurlijke laag
2998	2	204	3	niet van toepassing	natuurlijke laag
2991	2	204	3	niet van toepassing	natuurlijke laag
2994	2	1	3	niet van toepassing	natuurlijke laag

Tabel 2. Sporenlijst.

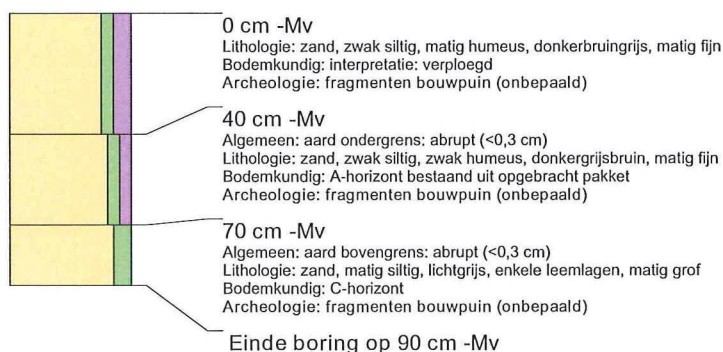
Vondstr.	Materiaal	Omschrijving	Aantal	Gewicht	Beginndatering	Eindndatering	Opmerking
1	keramiek	pijpekop	1	4	18e eeuw	19e eeuw	-
2	glas	glazen deksel	1	160	1950	1960	deksel van een inmaakglas met opschrift: VEGLA INMAAKGLAS NEDERLANDS FABRIKAAT

Tabel 3. Vondstenlijst.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

boring: BRDS-1

beschrijver: FO, datum: 11-10-2010, boortype: Edelman-7 cm, landgebruik: overige (cultuur), provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, opdrachtgever: Gemeente Brummen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BRDS-2

beschrijver: FO, datum: 11-10-2010, boortype: Edelman-7 cm, landgebruik: overige (cultuur), provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, opdrachtgever: Gemeente Brummen, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BRDS-3

beschrijver: FO, datum: 11-10-2010, boortype: Edelman-7 cm, landgebruik: overige (cultuur), provincie: Gelderland, gemeente: Brummen, opdrachtgever: Gemeente Brummen, uitvoerder: RAAP Oost

datum: 25 oktober 2010
 ons kenmerk: 15164BRDS 068748.doc
 behandeld door: Mevr. J.G. van de Laar
 uw brief van: 17-08-2010
 uw referentie: n.v.t.
 bijlage(n): 2
 betreft: Inventariserend archeologisch onderzoek,
 plangebied Dorpsstraat 60 te Hall, gemeente
 Brummen

Gemeente Brummen
 mevrouw M. Aberson-Vlassenrood
 Postbus 5
 6970 AA Brummen

Geachte mevrouw Aberson-Vlassenrood,

Hierbij hebben wij het genoegen u twee exemplaren van het concept RAAP rapport 2194, *plangebied Dorpsstraat 60 te hall, gemeente Brummen; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)* aan te bieden.

Indien u op dit concept op- en/of aanmerkingen heeft, wordt u vriendelijk verzocht hierover binnen drie weken contact op te nemen met de projectleider van het onderzoek, de heer drs. F. van Oosterhout. Wij kunnen het onderzoek dan zo snel mogelijk met een definitief rapport afronden.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben dan kunt u natuurlijk te allen tijde contact met ons opnemen.

Met vriendelijke groet,

Mevr. J.G. van de Laar
 Secretariaat

Bijlagen : Concept rapport 2194 (2 ex.)